

Kun lapsi tutkii kvarkkeja, mutta ei osaa pitää haarukkaa oikein

Asperger-lapsi voi olla omituinen pikkuprofessori

ILKKA KOSKINEN

■ Rovaniemen maalaiskunta
Seppo Mentula

Heikki (13) ja Mikko (11) Mäenpää tulevat huoneistaan ja kättelevät vierasta kohteliaasti. Pojat istuvat kahvipöytään yhdessä veljensä Timon (8) kanssa ja kasaavat jätelöä lautasilleen. Pojat vaikuttavat ujustelevan vierasta. Tavallisia miehenalkuja, vai mitä?

Yllätys voikin olla melkoinen, kun kuulee poikien mielenkiinnon kohteista.

– Olen kiinnostunut tieteestä. Luen paljon tieteiskirjoja ja käyn kirjastossa. Minulle tulee myös Tieteen Kuvalehti, josta pidän paljon, Heikki kertoo.

Mikko on viehätynyt erilaisen robottien ja koneiden rakentamisesta legoista. Ohjekirjat ovat saaneet väistyä oman mielikuvituksen tuottamien patterimootorilla toimivien robottien tieltä.

Heikillä ja Mikolla on autistisiin häiriöihin luettava Aspergerin syndrooma (AS). Oireyhtymään voi kuulua muun muassa tietyn alueen poikkeuksellista lahjakkuutta, mutta myös sosiaalisen kanssakäymisen vaikeuksia ja motorista kömpelyyttä.

Heikki keskustelee asiantuntevasti Einsteinin suhteellisuusteoriasta, mutta esimerkiksi käden ja silmän yhteistyö edellytti ankaria ponnisteluja; saksilla oli helpompi tehdä kuvioita kuin kynällä.

Heikki, Mikko ja Timo Mäenpää mielipuhissaan. Tieteen Kuvalehti vie Heikin mielenkiinnon, kun Mikko ja pikkuveli Timo rakentavat legorobottia. Heikin opettaja Margit Pudas-Timonen osallistuu rakenteluun.

AS-ihmisten on myös hankala ymmärtää, miksi asioita ei voi aina sanoa suoraan. He saattavat antaa esimerkiksi kyläpaikassa töksäyttävän vastauksen kysymykseen, oliko

ruoka hyvää, vaikka eivät tarkoita pahaa.

– Helposti syntyy vaikutelma, että pojat pelleilevät ja kieltäytyvät tahallaan tekemästä jotakin. Tavallista on

myös, että poikien epäillään olevan huonosti kasvatettuja, ”pikkuprofessorien” äiti Lapin Martat ry:n toiminnanjohtaja Liisa Mäenpää kertoo.

Diagnoosi oli helpotus
Liisa Mäenpää kertoo Heikin ja Mikon olleen syli-ikäisinä hyvin rauhallisia lapsia. Hei-

dän käytöksessään oli pieniä erikoisuuksia, mutta Liisa ja Esko Mäenpää eivät kiinnittäneet niihin suurempaa huomiota. Muutaman vuoden ikäisenä Heikki alkoi kuitenkin viettää vanhempien mielestä liian paljon aikaa omassa maailmassaan. Lisäksi tiedemiehenä käyttäytyminen kumastutti.

– Heikki oli neljävuotias, kun hän katsoi lapsille tehtyä valosta kertovaa tv-ohjelmaa vakavana ja tuumasi hetken kuluttua, että ”tuo setä ei taida tietää fotoneista mitään”, Liisa Mäenpää kertoo.

Tilanne kärjistyi, kun Heikki ryhtyi saamaan raivokohtauksia, koska ei tullut mielestään oikein ymmärretyksi. Aloitettuaan koulun Syväsevaaran ala-asteella hän alkoi myös itse huomata olevansa erilainen.

Vanhemmat veivät Heikin tutkimuksiin, joiden seurauksena tehtiin Asperger-diagnoosi. Mikon AS todettiin pari vuotta myöhemmin.

– Diagnoosin saaminen oli suuri helpotus. Ei tarvinnut enää miettiä, olemmeko vanhempina tehneet jotain väärin. Poikiin osattiin tämän jälkeen suhtautua myös koulussa paremmin, Liisa Mäenpää sanoo.

Hajamielinen ja huolehtija

Koulun lukuaineet eivät tuota Heikille ja Mikolle ongelmia, sillä asiat jäävät muistiin nopeasti, mutta liikunta ja käsityö ovat hankalampia. Käden ja silmän yhteistyö on AS-ihmisille usein hankalaa.

Mikä on Aspergerin oireyhtymä?

Aspergerin oireyhtymä kuuluu autistisiin häiriöihin, jonka tuntemus on levinnyt Suomessa vasta 1990-luvulla. Virallisesti se tuli tautiluokitukseen vuonna 1996. Asperger on keskushermoston neurobiologinen kehityshäiriö, jonka vaikutukset näkyvät henkilön käyttäytymisessä. AS-ihmisiä on alle prosentin verran väestöstä. Oireyhtymä on yleisempi miehillä kuin naisilla.

Asperger aiheuttaa vaikeuksia muun muassa sosiaalisissa suhteissa, verbaalisissa ja ei-verbaalisissa viestinnässä sekä kehohallinnassa. AS-ihmisillä on myös toistuvaa ja rutiinomaista käyttäytymistä sekä erikoisia mielenkiinnon kohteita. Osa AS-ihmisistä on erittäin lahjakkaita. Heillä voi kuitenkin olla suuria hankaluuksia selvitytilanteissa, joissa korostuvat sosiaalinen pärjääminen ja ryhmään kuuluminen.

Intensiiviset kiinnostuksen kohteet hallitsevat usean Asperger-koululaisen ajatuksia siten, ettei tämä motivoitu opettajan antamista tehtävistä. AS-lapsen elämään liittyy usein myös tietynlaista tottelemattomuutta; kieltojen ja käskyjen pitää olla hyvin perusteltuja ennen kuin hän noudattaa niitä.

Lähde: www.kaapeli.fi/asperger/

Lapin AS-ryhmän seuraava tapaaminen on 15. maaliskuuta kello 18 Kolpeneen palvelukeskuksen Myllärin koulun tiloissa Lapin autismiyhdistyksen vuosikokouksen yhteydessä. AS-lasten vanhemmille on järjestetty tapaaminen 30. maaliskuuta kello 18 Lapin Marttojen tiloissa (Rovakatu 13).

Lisätietoja voi kysyä Liisa Mäenpäältä numerosta: 040 514 9817.

Heikin opettaja Margit Pudas-Timonen kertoo, että poika kyseenalaistaa asioita, eikä ota mitään itsestään selvyytenä.

– Olen pyrkinyt huomioimaan kaikki Heikin esittämät kysymykset. Pohdiskelu esimerkiksi kvarkkien olemassaolosta piristää koulupäivää kummasti. Suuret opetusryhmät kuitenkin vaikeuttavat asioihin syventymistä, Pudas-Timonen sanoo.

Pudas-Timonen haluaa korostaa koulun ja kodin yhteistyön merkitystä. Hänen mielestään onnistunut yhteistyö on edellytys sille, että erityisluomiota vaativat oppilaat pärjäävät koulussa ilman avustajaa. Pudas-Timonen on hankkinut kovasti tietoa Aspergerista, ja aikoo myös luennoida aiheesta muille opettajille.

Heikin ei ole pakko osallistua liikuntatunneilla joukkuepeleihin, mutta silti hän on niissä mukana. Heikki herättää tietämyksellään kunnioitusta koulukavereiden parissa, mutta poikkeavuus voi aiheuttaa myös kiusaamista. Pudas-

Timonen kertoo, että kiusaamistapauksiin on puututtu heti, joten Heikki saa yleensä olla rauhallisena.

Heikki viihtyy välitunneilla yleensä yksin. Hän pitää paljon keinumisesta ja istuu usein koulun keinussa. Mikko on sosiaalisempi ja leikkii muiden oppilaiden kanssa.

AS voi ilmetä hyvin erilaisilla tavoilla. Heikki on hajamielinen ja yksinään viihtyvä tiedemiehityyppi. Hänen päivittäisiin rutiineihinsa liittyy pihtillä olevan pienen lenkin kiertäminen kymmeniä kertoja ja pyörällä tai suksilla. Mikko puolestaan on ylihuolehtiva nen Mäenpään perheen diplomaatti. Itsensä lisäksi hän pitää huolen siitä, että veljillä on kaikki tarvittava mukanaan. Mikko keskittyy tekemisiinsä niin ankarasti, että häntä vai vaa välillä kova pääkipu.

– On tärkeää, että erilaisuus otettaisiin kouluissa vastaan positiivisena haasteena. Suvaitsevaisuuskasvatusta on koulujen tärkeimpiä asioita ja se onnistumiseksi tarvitaan erilaisia oppilaita, Liisa Mäenpää tiivistää.